

น้อมส่งเสด็จสู่สวรรคาลัย

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันหาที่สุดมิได้
ข้าพระพุทธเจ้า คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย คณะผู้บริหาร คณาจารย์
บุคลากร และนักศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

พระราชประวัติ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงเป็นพระอัครมเหสีองค์ใหญ่ของพลเอก พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรนาถกับหม่อมหลวงบัว กิติยากร ทรงพระราชสมภพ เมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ณ บ้านเลขที่ ๑๘๐๘ ถนนพระรามหก แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ในรัชกาลที่ ๗ พระราชทานพระนามว่า "สิริกิติ์" หมายถึง "ผู้เป็นศรีแห่งกิติยากร"

หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์เริ่มการศึกษาที่โรงเรียนราชินี และต่อมาศึกษาที่โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์ ถนนสามเสน ทรงมีความสามารถทางดนตรีโดยเฉพาะเปียโน และเคยตั้งพระทัยจะเป็นนักเปียโนมืออาชีพ ขณะนั้นทรงเรียนจบมัธยมศึกษาปีที่ ๓ แล้ว ทรงศึกษาภาษาและดนตรีเพิ่มเติมทั้งในอังกฤษและฝรั่งเศส และตั้งพระทัยจะสอบเข้าเรียนในสถาบันดนตรีชื่อดังแห่งกรุงปารีส พุทธศักราช ๒๔๙๑ ระหว่างที่ครอบครัวกิติยากรประจำอยู่ที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ได้มีโอกาสเฝ้าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งเสด็จไปศึกษาต่อที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และเสด็จมาทอดพระเนตรกิจการในฝรั่งเศสอยู่เสมอ จนทรงคุ้นเคยและเกิดความผูกพันทางพระราชหฤทัย เมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์และครอบครัวได้เข้าเฝ้าเยี่ยมพระอาการอยู่เนือง ๆ จนพระอาการทุเลา ความสัมพันธ์จึงแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ต่อมาในวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๒ ได้ทรงหมั้นกันเป็นการภายใน โดยใช้พระอัครมเหสีองค์เดียวกับสมเด็จพระราชบิดาทรงหมั้นสมเด็จพระราชชนนี และเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๓ มีพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส ณ วังสระปทุม โดยสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงเป็นประธานในพิธี และในวันเดียวกันนั้น สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงสถาปนาหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์เป็นสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์

ต่อมาในวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ได้รับเฉลิมพระยศเป็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี และเมื่อเปิดมาเสด็จกลับประเทศไทยพร้อมสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญาฯ ที่ประสูติ ณ เมืองโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ต่อมาทรงมีพระราชโอรสและพระราชธิดารวม ๔ พระองค์ คือ

๑. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญาฯ
๒. พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
๓. สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
๔. สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ฯ

พุทธศักราช ๒๔๙๙ ภายหลังจากสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าสิ้นพระชนม์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงแต่งตั้งสมเด็จพระบรมราชินีให้ดำรงตำแหน่งสถานายิกาเสนาบดีชาวไทย และในปีเดียวกันนี้เอง ขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเสด็จออกทรงพระผนวช สมเด็จพระบรมราชินีทรงปฏิบัติหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ด้วยความสามารถและความจงรักภักดี ต่อมาทรงได้รับการสถาปนาเป็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งมีความหมายว่าทรงเป็น "ที่พึ่งของประชาชน"

ตลอดรัชสมัยแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงอุทิศพระวรกายเพื่อช่วยเหลือประชาชนในทุกภูมิภาค ทรงเสด็จพระราชดำเนินตามสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชไปยังท้องถื่นทุกถิ่นแดน เพื่อเยี่ยมเยียนและรับฟังความเดือดร้อนของราษฎรด้วยพระองค์เอง ทรงมีพระราชดำริให้จัดตั้ง "มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ" เพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไทย เช่น การทอผ้าไหม การจักสาน และงานหัตถศิลป์อื่น ๆ ให้ประชาชนมีอาชีพเสริมและรายได้มั่นคง

นอกจากนี้ยังทรงสนับสนุนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ดนตรีไทย นาฏศิลป์ และการแต่งกายไทย ให้คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ ทรงริเริ่มการใช้ "ชุดไทยพระราชนิยม" ซึ่งกลายเป็นแบบแผนในการแต่งกายไทยที่สง่างามและเป็นที่ยอมรับทั่วประเทศ

ด้วยพระปรีชาสามารถ พระเมตตา และพระราชจริยวัตรอันงดงาม สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง จึงทรงเป็นที่เคารพเทิดทูนของพลนิกรชาวไทยทั้งชาติ ทรงเป็นต้นแบบแห่งความเสียสละ ความอ่อนโยน และความเป็น "แม่ของแผ่นดิน" อย่างแท้จริง พระเกียรติคุณอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ยังคงสถิตอยู่ในใจของปวงชนตราบนิจนิรันดร์

ทรงเชิดชูศิลปวัฒนธรรมไทย

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงตระหนักดีว่า เมืองไทยนี้มีศิลปวัฒนธรรมอันดีงามมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ หากสมัยนี้ลูกหลานไทยสนใจแต่อารยธรรมสมัยใหม่หรือวัฒนธรรมของชาติอื่น มีข้อคิดที่ไทยเคยยิ่งใหญ่รุ่งเรืองไม่แพ้ชาติใด ๆ ก็คงจะเลือนหายไป ดังนั้นจึงทรงหยิบยกตัวอย่าง ของความเป็นไทยอันงดงามมาเชิดชูให้ปรากฏเพื่อเตือนตาเตือนใจไทยให้รำลึกไว้เสมอว่า คนไทยเรามีฝีมือทุกด้านควรแก่การภาคภูมิใจ

เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๓ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงมีกำหนดการที่จะตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ไปทรงเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป และประเทศสหรัฐอเมริกา ทรงพระราชดำริว่า แม้เราจะมีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมในการแต่งกายของเราเองอยู่แล้วแต่สตรีไทยก็ยังไม่มีการแต่งกายชุดประจำชาติ จึงมีพระราชเสาวนีย์ให้ผู้ที่เชี่ยวชาญในการออกแบบเครื่องแต่งกายคิดปรับปรุงแบบเสื้อที่สตรีไทยแต่งกันมาแต่โบราณกาลให้ทันสมัย เพื่อทรงใช้เป็นชุดไทยประจำชาติในระหว่างที่เสด็จฯ ไปทรงเยือนต่างประเทศครั้งนั้น ผลก็คือ ไทยเราได้มีชุดไทยประจำชาติที่สง่างามและเหมาะสมไว้ใช้ในโอกาสต่าง ๆ มาจนทุกวันนี้ ซึ่งเรียกกันว่า 'ชุดไทยพระราชนิยม'

ชุดไทยพระราชนิยม มีดังนี้

๑. ชุดไทยเรือนต้น	๒. ชุดไทยจิตรลดา	๓. ชุดไทยอมรินทร์	๔. ชุดไทยบรมพิมาน
๕. ชุดไทยจักรี	๖. ชุดไทยดุสิต	๗. ชุดไทยศิวาลัย	๘. ชุดไทยจักรพรรดิ

จะสังเกตว่า ชื่อชุดไทยต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นชื่อเกี่ยวกับพระที่นั่งหรือพระตำหนัก ซึ่งมีความสอดคล้องกันกับโอกาสและความเหมาะสมในการใช้เครื่องแต่งกายชุดไทยด้วย

ปัจจุบันนี้ ชุดไทยประจำชาติได้เป็นที่นิยมในหมู่สตรีไทยและสังคมไทยทั่วไป ทั้งยังได้เผยแพร่ชื่อเสียงความงดงามด้วยศิลปะทั้งปวงไปยังนานาประเทศ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่บรรดาสตรีไทยที่ได้พระราชทานแนวพระราชนิยมเป็นแบบแผนการแต่งกายประจำชาติสำหรับสตรีขึ้น เป็นการส่งเสริมเชิดชูศิลปวัฒนธรรมไทยตามลำดับยุคสมัย ที่จะต้องปรากฏต่อไปเป็นประวัติศาสตร์ของชาติ สืบชั่วกาลนาน

ทรงเป็นขวัญและกำลังใจ

เมื่อหลายสิบปีก่อนประเทศเพื่อนบ้านของไทยประสบปัญหาภายในประเทศอย่างรุนแรงจนอาจกล่าวได้ว่าตกอยู่ในสภาพบ้านแตกสาแหรกขาด แผ่นดินลุกเป็นไฟไปแทบทั้งสิ้น มีเพียงประเทศไทยเท่านั้นที่ยังยืนยงอยู่ได้ท่ามกลางโพล่งครามที่ลุกลุ่รอบ ๆ ประเทศ แม้กระนั้นทหาร ตำรวจพลเรือน และอาสาสมัครผู้ป้องกันประเทศชาติ ก็ต้องบาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมากในการปะทะกับกองกำลังต่างชาติตามแนวชายแดน รวมทั้งกับผู้ก่อการร้ายภายในประเทศ

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงห่วงใยในปัญหาความมั่นคงของชาติและเจ้าหน้าที่ผู้เสียสละเหล่านี้อย่างยิ่ง พระองค์โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ไปทรงเยี่ยมเยียนพวกเขาเหล่านี้จนถึงฐานปฏิบัติการ ทรงนำเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นไปพระราชทาน และหลายครั้งที่ทรงนำพระเครื่องไปพระราชทานเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ ยามใดที่มีข่าวการปะทะและต้องสูญเสียบุคคลเหล่านี้ ก็ทรงเศร้าสลดพระราชหฤทัยและจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานความช่วยเหลือแก่บุคคลนั้นรวมทั้งครอบครัวทันที

จนถึงวันที่ ๒ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๑๘ อันเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร มหาวชิราลงกรณวรราชภักดี สิริกิจการิณีพิริยพัฒน์ รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี จึงทรงก่อตั้งมูลนิธิสหายใจไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ขึ้น เพื่อให้การสงเคราะห์แก่ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ และอาสาสมัครผู้บาดเจ็บหรือพิการ ตลอดจนครอบครัวของผู้ที่พิการหรือเสียชีวิต นอกเหนือจากสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่ปฏิบัติการอยู่แนวหน้าเกิดความอบอุ่นใจว่ายังมีแนวหลังคอยห่วงใย เมื่อบาดเจ็บล้มตายก็จะไม่ถูกทอดทิ้งให้เผชิญชีวิตอยู่เพียงลำพัง และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร มหาวชิราลงกรณวรราชภักดี สิริกิจการิณีพิริยพัฒน์ รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นประธานมูลนิธิสหายใจไทยฯ มาจนถึงปัจจุบัน

แม้จะมีมูลนิธิสหายใจไทยฯ มาช่วยรับภาระส่วนใหญ่ไปแล้วก็ตาม สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ยังทรงพระกรุณาให้จัดหาอาหารจากห้องเครื่องในสวนจิตรลดาไปพระราชทานแก่ทหารที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าอยู่เสมอ โดยพระราชทานแก่ทหารผู้บาดเจ็บจากการปะทะตามแนวชายแดนที่กำลังรักษาตัวอยู่ ทหารจากชายแดนที่ต้องรักษาอาการบาดเจ็บพิการอย่างต่อเนื่อง และทหารที่กำลังรอรับอวัยวะเทียม ซึ่งได้ทรงพระกรุณาพระราชทานมาตั้งแต่ครั้งที่ทหารไทยรุ่นจางอั้งสีไปรบในสงครามเวียดนาม นับเป็นเวลาเกือบสามสิบปีมาแล้ว ทั้งยังมีพระราชเสาวนีย์ให้จัดเจ้าหน้าที่จากกองราชเลขาธิการในพระองค์สมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวงไปเยี่ยมดูอาการของทหารผู้บาดเจ็บทุกสัปดาห์ เมื่อฤดูร้อนมาถึงยังโปรดให้จัดไอศกรีมไปพระราชทานเป็นพิเศษอีกด้วย

นอกเหนือจากที่ทรงเป็นกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติการอยู่แนวหน้าแล้วแนวหลังก็มีความสำคัญมิใช่น้อย ทรงสนับสนุนให้แนวหลังมีความรักชาติ ความสามัคคี และมีวินัย เช่น ทรงสนับสนุนกิจกรรมของลูกเสือแห่งชาติ และลูกเสือชาวบ้านสืบเนื่องมาเป็นระยะเวลายาวนานดังที่ได้เห็นประจักษ์กันอยู่จนทุกวันนี้

ทรงพิทักษ์รักษาสรรพสิ่ง

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงโปรดธรรมชาติอันรัก ทรงองค์เจ้าพระทัยว่าป่าไม้ ต้นน้ำลำธารมีความสำคัญต่อชีวิตคนอย่างไรบ้าง จะทรงสอนข้าราชการบริพารเสมอ ให้ช่วยรักษาป่า ระหว่างที่เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ นั้น หากทรงว่างพระราชกิจ ตกป่วย ๆ จะทรงพระราชดำเนินไปตามทางเท้าขึ้นเขาเข้าป่าไปเสมอ ถ้าทรงพบว่ามีคนทิ้งกันบูหรือลงบดกองใบไม้แห้งและไฟกำลังคุ้ขึ้น จะทรงตำหนิและรับสั่งกับข้าราชการบริพารว่าไม่ควรทิ้งเชื้อไฟลงในป่า เพราะใบไม้แห้งเป็นเชื้อไฟอย่างดี หากเกิดไฟไหม้ ไฟจะลุกลามไปอย่างรวดเร็วทำให้ดับยาก และจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้อย่างมากมาย สัตว์ป่าจะแตกตื่นและอาจจะตายในกองไฟได้

ทุกครั้งที่ทรงพระดำเนินไปพบว่ามีไฟกำลังลุกอยู่ ณ จุดไหน จะทรงหยุดชวบนและมีพระราชเสาวนีย์ให้คนในขบวนไปดับไฟเสีย หากลุกลามเกินกำลังที่จะดับกันเองได้ ก็มีพระราชเสาวนีย์ให้แจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ป่าไม้ให้มาดำเนินการ นอกจากนี้พระองค์ยังทรงมุ่งมั่นที่จะอบรมชาวบ้านให้ช่วยกันรักษาป่า เช่น สมุดภาพที่โปรดเกล้าฯ ให้ทำขึ้นพระราชทานแก่ศาลารวมใจเมื่อเกือบยี่สิบปีมาแล้ว ก็ได้ทรงสอดแทรกเรื่องรักษาป่าและต้นน้ำลำธารไว้ด้วย

เมื่อได้ทรงพบว่า ป่าไม้ถูกทำลายจนเหลือน้อยลงทุกที สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง จึงทรงริเริ่มโครงการปาร์กน้ำขึ้นเป็นครั้งแรกที่จังหวัดสกลนครเมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๕ โปรดเกล้าฯ ให้ทำที่ดินที่รกร้างว่างเปล่าหรือป่าที่เสื่อมโทรมแล้วเพื่อนำดินไม้ไปปลูกและให้ชาวบ้านช่วยกันดูแล ทรงนำความขึ้นกราบบังคมทูลปรึกษาพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรในเรื่องต้นไม้ที่จะนำไปปลูก โปรดเกล้าฯ ให้ปลูกต้นไม้หลายจำพวกด้วยกัน คือ ไม้โตเร็ว เช่น กระถินยักษ์ ยูคาลิปตัส เพื่อให้ช่วยเป็นร่มเงาแก่ไม้เศรษฐกิจ เช่น ไม้สัก ไม้แดง ไม้เต็งรัง เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีไม้ใช้สอย เช่น ไม้ไผ่ แคนบ้าน กระถิน ไม้เหล่านี้ ปลูกสลับหว่างกันไป เมื่อไม้เศรษฐกิจเติบโตแข็งแรง ทรงพระราชทานพระอนุญาตให้ชาวบ้านตัดไม้โตเร็วและไม่ใช้สอยออกไปใช้ได้

สวนสัตว์ป่า นั้น ทรงพระราชดำริที่จะอนุรักษ์ไว้ไม่ให้สูญพันธุ์มานานแล้ว ก่อนที่จะตั้งตัวเรือนอนุรักษ์สิ่งแวดลอม เช่น ปัจจุบันนี้ เมื่อเสด็จฯ ต่างจังหวัด มักมีชาวบ้านนำสัตว์ป่ามาถวาย เช่น นกเหვი กิ้งก่า กระเจง เป็นต้น จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่งไปเลี้ยงไว้เพื่อขยายพันธุ์ เมื่อมีจำนวนมากแล้วก็ให้นำไปปล่อยคืนสู่ป่า

งานด้านอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงริเริ่มมาเกือบ ๒๐ ปีแล้ว แต่ยังไม่ใคร่มีผู้ทราบกันนัก คือ งานอนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล เนื่องจากทรงเห็นว่า คนไทยนิยมรับประทานไข่เต่า หรือที่เรียกกันว่า 'ไข่จะละเม็ด' กันมาก ทรงเกรงว่าเต่าทะเลจะสูญพันธุ์ จึงโปรดเกล้าฯ ให้หาซื้อที่เพื่อเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์เต่าทะเล ซึ่งเมื่อหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ทราบถึงพระราชประสงค์ ก็ได้มอบเกล้าฯ ถวายเกาะมันใน ในเขตจังหวัดระยอง ให้เป็นที่ทรงเพาะเลี้ยงเต่าทะเลตามพระราชดำริ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พลเรือเอก นิรันดร์ ศิรินาวิน สมุหราชองครักษ์ในสมัยนั้นเป็นผู้ดำเนินการโครงการและพลเรือเอกนิรันดร์ได้ขอความร่วมมือจากกรมประมง "โครงการสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พันธุ์เต่าทะเล" จึงได้กำเนิดขึ้นและอยู่ในความดูแลของกรมประมงตลอดมา สามารถเพาะพันธุ์เต่าทะเลได้เป็นจำนวนมาก เมื่อเต่าโตและแข็งแรงพอที่จะหาอาหารกินเองได้แล้ว ก็นำไปปล่อยลงในทะเล อาจจะเป็นไปได้ว่าเต่าทะเลในน่านน้ำไทยยังคงมีอยู่จนทุกวันนี้ ก็เพราะความมีสายพระเนตรกว้างไกลของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

ทรงมนั้ในพระศาสนา

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงเป็นพุทธมามกะที่เคร่งครัด และมีพระราชปฏิบัติอันงดงามยิ่งในทางพระศาสนา ทรงบำเพ็ญพระกรรมมาเป็นแนวทางของพระราชดำริและพระราชกรณียกิจต่าง ๆ อยู่เสมอ ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปในทางศาสนาอยู่เนือง ๆ และพระราชทานพระราชทรัพย์แก่วัดน้อยใหญ่ในพระราชอาณาจักร เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายของวัด ทรงปวารณาพระองค์ต่อพระเถระผู้ใหญ่หลายรูปว่าทรงขออุปฐากราคดูแลพระเถระเหล่านั้น เช่น มีพระราชเสาวนีย์ให้จัดภัตตาหารที่สมควรไปถวายพระสงฆ์ที่ชราหรืออาพาธเป็นประจำ ทรงเป็นพระราชอุระดูแลพระสงฆ์อาพาธที่โรงพยาบาลโดยโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ในการรักษาพยาบาล พระสงฆ์บางรูปพิการจนช่วยเหลือตนเองไม่สะดวก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดให้มีคนดูแลและพระราชทานค่าใช้จ่ายทั้งของพระสงฆ์รูปนั้นรวมทั้งผู้ดูแล

พระราชอิริยาบถของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในการกราบและน้อมไหว้สักการะพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์นั้น แสดงออกถึงความเคารพอย่างสูงสุดจากพระราชหฤทัย ทรงสวดมนต์ ไหว้พระและทรงทำสมาธิภาวนาเป็นปฏิบัติบูชาอยู่เป็นประจำ ทรงจัดดอกไม้บูชาพระด้วยพระองค์เอง และโปรดให้บันทึกเสียงพระธรรมเทศนาของพระเถระผู้ใหญ่มาทรงฟัง นอกจากจะทรงไม่ได้ในพระธรรมอันวิเศษของศาสนาแล้ว ยังโปรดที่จะพระราชทานธรรมะเผื่อแผ่ไปยังผู้อื่น เช่น พระราชทานเทพธรรมแก่ผู้ป่วยเจ็บหรือผู้ที่สนใจ เป็นต้น

นักเรียนในพระบรมราชานุเคราะห์

การศึกษาของชาติเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะเป็นการวางรากฐานแก่ชีวิต และความเป็นอยู่ของราษฎร สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงห่วงใยและประจักษ์ในความสำคัญของปัญหานี้ จึงทรงเข้าร่วมแก้ไขปัญหาย่างเต็มพระกำลัง ด้วยวิญญูณแห่งความเป็นแม่และครูที่ทรงมีอยู่อย่างเปี่ยมล้น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง มิได้ทรงมุ่งแก้ปัญหาเพียงทางใดทางหนึ่งเท่านั้น หากแต่ทรงแก้ปัญหาทุกด้านไปพร้อม ๆ กัน เช่น ทรงพบครอบครัวที่ยากจนขาดที่ทำกินและมีลูกมาก ก็จะทรงพิจารณาหาอาชีพให้แก่พ่อแม่ และพระราชทานการศึกษาแก่ลูก การศึกษานั้นไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นการศึกษาหลักสูตรต่าง ๆ เสมอไป หากเด็กคนใดอยู่ในวัยเรียนมีผลการเรียนดีพอสมควร มีความมานะพยายาม และต้องการเรียนต่อจริง ๆ ก็จะส่งเสริมให้เรียนไปตามความสามารถของเด็กนั้นจนถึงระดับปริญญาตรี แต่หากเด็กคนใดที่มีอายุมากเกินกว่าจะกลับมาเข้าชั้นเรียนเดียวกับเด็กอื่น ๆ ได้ ก็จะทรงส่งเสริมให้เรียนวิชาชีพตามความสนใจและความสามารถของเด็ก ทั้งนี้รวมถึงเด็กแขนขาพิการ ตาบอด และหูหนวก ที่ทรงพบว่ามีความสามารถพอจะเรียนต่อได้อีกด้วย

ในเวลาเดียวกัน สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ก็ทรงคำนึงถึงราษฎรตามหมู่บ้านต่าง ๆ ทั่วประเทศที่ไม่มีโอกาสได้ไปศึกษาหาความรู้ จึงทรงริเริ่มโครงการห้องสมุดสารพัดประโยชน์ขึ้นในหลาย ๆ หมู่บ้าน โดยใช้ชื่อว่า "ศาลารวมใจ" มีพระราชประสงค์ให้ราษฎรทุกเพศทุกวัยได้เพิ่มพูนความรู้ ไม่ว่าจะโดยการศึกษาในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียนเพื่อให้ความรู้รอบตัว รู้ถึงความเปลี่ยนแปลง ตลอดจนรู้จักปรับตัวให้ทันกับสภาพสังคมปัจจุบัน และที่สำคัญคือ ให้สามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ เพื่อจะได้เป็นประชาชนที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป

ศิลปาชีพ

“...ข้าพเจ้านั้นภูมิใจเสมอมาว่า คนไทย มีสายเลือดของช่างฝีมืออยู่ทุกคน ไม่ว่าจะเป็ชชาวไร่ ชาวนา หรือ อาชีพใด อยู่สารทิศใด คนไทยมีความละเอียดอ่อน และไวต่อการรับศิลปะทุกชนิด ขอเพียงแต่ให้เขาได้โอกาสฝึกฝน เขาก็จะแสดงความสามารถออกมาให้เห็นได้...”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๒

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ทรงมีสายพระเนตรที่ยาวไกลในการสร้างรากฐานของประชาชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น อันเป็นการส่งเสริมอาชีพและความมั่นคงให้แก่พลสกนิกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางวัฒนธรรมของไทยให้คงอยู่ต่อไปและสืบต่อไปจนถึงปัจจุบัน ก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันให้ราษฎรได้มีอาชีพที่มั่นคงและมีความอบอุ่นในครอบครัว ไม่ต้องทิ้งฐานไปประกอบอาชีพที่อื่น

ศิลปาชีพ เป็นงานสำคัญที่เกิดขึ้นเมื่อสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี พันปีหลวง ทรงงานช่วยเหลือประชาชนในชนบทอย่างใกล้ชิด ด้วยความละเอียดและประณีตของพระองค์ ได้ทรงสังเกตเห็นว่า ทัศนกรรมพื้นบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ นั้น ล้วนแต่มีคุณค่าและมีความงดงามซ่อนอยู่ อันเป็นเอกลักษณ์ประจำในแต่ละท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็ชเสื้อผ้า เครื่องจักสาน หรือเครื่องปั้นดินเผาที่ชาวบ้านทำขึ้นใช้เองเพื่อดำรงชีวิต ด้วยสายพระเนตรที่กว้างไกล จึงทรงเห็นว่า ถ้าได้มีการส่งเสริมและพัฒนางานด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านอย่างจริงจังแล้ว จะเกิดประโยชน์ถึงสองทาง คือ ประการแรก เป็นการช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวบ้าน และประการที่สอง คือ เป็นการอนุรักษ์ศิลปะพื้นบ้านโบราณ อันเป็นสมบัติล้ำค่าของชาติไทยให้คงอยู่ต่อไป

ด้วยเหตุนี้เอง สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง จึงทรงก่อตั้งมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพ ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ขึ้นเมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ยากไร้ในชนบท โดยการส่งเสริมอาชีพเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ปัจจุบันมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพฯ มีศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพกระจายอยู่ทั่วประเทศกว่า ๓๐๐ แห่ง ทุกแห่งล้วนประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ได้โอบอุ้ม ช่วยเหลือชาวนาชาวไร่ให้มีชีวิตที่ดีขึ้น สามารถส่งลูกหลานเรียนหนังสือและมีชีวิตครอบครัวที่ดี เป็นการขยายโอกาสและเพิ่มคุณภาพชีวิตให้แก่ราษฎร ด้วยผลิตภัณฑ์อันวิจิตรบรรจงที่ยังคงสืบสานวัฒนธรรมอันเป็นสมบัติล้ำค่าของประเทศชาติตลอดไป

